

Σαββατοκύριακο 12 - 13 Ιανουαρίου 2013

22 **Ν**ον ΒΙΒΛΙΟΔΡΟΜΙΟ

κριτική

Του **Δημοσθένη Κούρτοβικ**

Νέοι περπατούν ανάμεσα στα κτίρια της Τεχνόπολης, στο Γκάζι. Η ανοικτότητα αυτή με τις αντιθέσεις της, τα ερειπωμένα σπίτια από τη μια και τα «μοδάτα» μπαρ από την άλλη, πρωταγωνιστεί στο βιβλίο του Θεόδωρου Γρηγοριάδη

Πώς ανθίζει το τσιμέντο

Η ανορθόδοξη, αδιέξοδη ερωτική σχέση μιας μεσόκοπης δασκάλας μ' έναν πολύ νεότερό της παντρεμένο άνδρα γίνεται για την ίδια και τους γύρω της διέξοδος προς το φως σ' έναν κόσμο όπου η Κρίση ρίχνει ολοένα βαρύτερη τη σκιά της

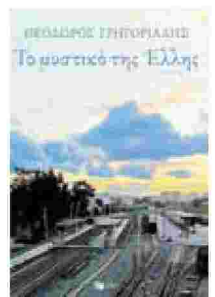
Μια μέρα η Ελλη, πενήνταχρονη και κάπι καθηγήτρια γαλλικών σε γυμνάσιο της περιοχής του Ρουφ, ανύπαντρη από επιλογή και αζευγάρωτη, ψωνίζει στη λαϊκή της γειτονιάς της, όταν την πλησιάζει ένας άγνωστος της άνδρας, καμιά εικοσαριά χρόνια νεότερός της, της πιάνει δειλά κουβέντα και, έχοντας δει τι αγόρασε, της λέει ότι θα ήθελε να του πηγάνισει ψάρια στο σπίτι της. Η Ελλη ξαφνιάζεται, θίγεται, αρνείται, αλλά την επόμενη φορά που τον συναντάει τον προσκαλεί για γεύμα στο διαμέρισμά της. Αρχίζει έτσι μια παράξενη σχέση της με αυτόν τον άνδρα, τον Αντώνη, άνεργο εργοδηγό, παντρεμένο με μια γυναίκα με ψυχολογικά προβλήματα και πατέρα ενός μικρού κοριτσιού. Μια σχέση που, παρά τους ενδοιασμούς και τις επικυβιάσεις της Ελλης, θα γίνει ερωτική και όχι μόνον αυτό αλλά και θα τη συνδέσει, από κάποια στιγμή κι έπειτα, προσωπικά με την οικογένεια του εραστή της. Στο τέλος η ανεργία θ' αναγκάσει την οικογένεια να μεταναστεύσει στην Αυστραλία και η Ελλη θα μείνει πάλι μόνη. Αλλά θα αισθάνεται πολύ πιο γεμάτη από πριν, ως γυναίκα και ως άνθρωπος. Το γιατί, είναι το μεδούλι αυτού του βιβλίου. Έχω την εντύπωση ότι πρόκειται για το πρώτο ελληνικό μυθιστόρημα που αφομοιώνει πραγματικά την Κρίση στις λειτουργίες του. Που, δηλαδή, δεν τη χρησιμοποιεί απλώς ως σκηνικό ούτε κατα-

σκευάζει έναν μύθο κομμένο και ραμμένο στα μέτρα ενός εύκολου σχολιασμού της, αλλά τη χειρίζεται ως υπαρκτή συνθήκη της ζωής των χαρακτήρων του και παρακολουθεί πώς επηρεάζει τον ψυχισμό τους, τη συμπεριφορά τους, τις επιλογές τους, χωρίς ωστόσο ν' ανάγει τα πάντα σ' αυτή. Το τελευταίο πρέπει να το τονίσουμε, γιατί είναι εκείνο που διαφοροποιεί το μυθιστόρημα από τη «λογοτεχνία διαμαρτυρίας», με τον προγραμματικό χαρακτήρα της, και του χαρίζει την ικανότητα ν' αγγίζει βαθύτερα στρώματα ανθρωπιάς μέσα μας.

Η ιστορία, πολύ απλή, σχεδόν υποτυπώδης ως πλοκή, διαδραματίζεται εξ ολοκλήρου στις συνοικίες του Ρουφ και του Βοτανικού, με τις μισοερειπωμένες βιοτεχνίες, τα μικρομάγαζα, τα συνεργεία, τις λαϊκές πολυκατοικίες με τους ντόπιους ή μετανάστες νοίκιους τους από τη μια, από την άλλη τα θορυβώδη ξενοκτάρια και τα επιπλωμένα εστιατόρια για Αθηναίους που κυνηγούν με μανία τη γαστρονομική μόδα. Ένα τοπίο άναρχο, άμορφο, ασφυκτικό, που η κρίση κάνει την εικόνα του κάθε μέρα και πιο θλιβερή, που όμως η Ελλη, με τα μάτια της οποίας το βλέπουμε, δεν το απεχθάνεται, δεν το ελεεινολογεί, ούτε βέβαια το εξωραίζει, αλλά δείχνει να έχει έναν συμπαθητικό δεσμό με τις ταπεινότερες όψεις του. Γυναίκα με ανεξάρτητο πνεύμα και φαινομενικά αυτάρκης, η

Ελλη αισθάνεται ωστόσο, χωρίς να το ομολογεί, ολοένα πιο ανασφαλής, ανήμπορη κι έρημη σ' έναν κόσμο που βυθίζεται στην αβεβαιότητα της οικονομικής κρίσης, με τους μισθούς (και τον δικό της) να κατρακυλάνε, την ανεργία να φουντώνει, την αυθαιρεσία και την ανομία να οργανίζουν ανεμπόδιστες, τον από πριν υποβαθμισμένο δημόσιο χώρο να μαραζώνει κάθε μέρα περισσότερο, περιουσιακά στοιχεία με ιδιαίτερη συναισθηματική αξία για τους κατόχους τους να ξεπουλιούνται για να καλυφθούν πιεστικές ανάγκες, όπως γίνεται με το σπίτι της γιαγιάς της Ελλης στη Βόρεια Ελλάδα, αγαπημένο καταφύγιο της ίδιας, που η απώλειά του σημαίνει γι' αυτήν αποκοπή από το πιο αληθινό κομμάτι του εαυτού της. Αυτή η γενική αίσθηση της μετέωρης και απροσπάτευτης ύπαρξης δίνεται από τον συγγραφέα πολύ ωραία, με τρόπο που υπερβαίνει την επικαιρότητα.

Εται έχουν τα πράγματα, όταν εισβάλλει στη ζωή της Ελλης ο Αντώνης. Αμφίθυμη σε πρώτη φάση η μεσήλικη δασκάλα απέναντι στον ανορθόδοξο δεσμό που αρχίζει να υφάινεται, από τη μια βλέποντάς τον ως απειλή, από την άλλη νιώθοντας ένα είδος μητρικής τρυφερότητας κι ευθύνης για τον περίπου ναυαγισμένο Αντώνη, δίνεται όλο και πιο αποφασιστικά σ' αυτή την περιπέτεια και γνωρίζει μέσα από αυτήν όχι μόνο την ερωτική πλήρωση αλλά, κυρίως, ένα άνοιγμά της στον

Θεόδωρος Γρηγοριάδης
ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ
ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ, 2012
ΣΦΑ. 272, ΤΙΜΗ 14 ΕΥΡΩ

Ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης κατάγεται από το Παλαιοχώρι Παγγαίου Καβάλας και εμφανίστηκε στα γράμματα το 1990 με σταθερή παρουσία έκτοτε. Το τελευταίο του βιβλίο, «Το μυστικό της Ελλάς» ίσως είναι το πρώτο ελληνικό μυθιστόρημα που αφομοιώνει πραγματικά την κρίση στις λειτουργίες του

κόσμο, μια έξοχη γενναιοδωρίας και φροντίδας, που γρήγορα επεκτείνεται στους αναγκασμένους ανθρώπους της γειτονιάς της και τελικά στην ίδια την οικογένεια του εραστή της: η Ελλη παραδίδει δωρεάν μαθήματα γαλλικών στη μικρή κόρη του, που οι γονείς της δεν μπορούν πια να στέλνουν σε φροντιστήριο, δέχεται και μαζί της, κάνει δώρα στη γυναίκα του Αντώνη (η οποία μάλλον αντιλαμβάνεται το είδος της σχέσης της με τον άνδρα της και την αποδέχεται σιωπηλά), στο τέλος τού δίνει και το μερίδιό της από την πώληση του σπιτιού στη Βόρεια Ελλάδα, για ν' αποφυλακιστεί με εγγύηση ο κουνιάδος του, μπλεγμένος με ναρκωτικά, και να μπορέσει ο ίδιος

ν' ακολουθήσει την οικογένειά του στην Αυστραλία. Από την άποψη της γυναικείας ψυχολογίας, ίσως δεν είναι πολύ πειστική η τόσο άμεση και ομαλή επαφή της Ελλης με την οικογένεια του εραστή της, ούτε εξάλλου η στάση της Νατάσας, της γυναίκας του, απέναντί της. Αλλά η εσωτερική εξέλιξη της ηρωίδας στην πορεία του δεσμού της, διεργασία που οι διακυμάνσεις της περιγράφονται από τον συγγραφέα με πολλή λεπταίσθησή, είναι ένα μάθημα ζωής, τόσο για την ίδια όσο και για τους αναγνώστες του μυθιστορήματος. Το «μυστικό της Ελλάς» δεν είναι μόνον η παράνομη σχέση της, την οποία κρατάει επιμελώς κρυφή από τις φίλες της

(για να μη την εκθέσει σε επιπόλαια «φιλεναδίστικα» σχόλια), αλλά και η προσωπική, πηγαία απάντησή της στην απειλή, την περιχαράκωση, τον ψυχικό μαρασμό όπου οδηγούνται άλλοι από μια έκρυθμη κοινωνική κατάσταση: ένα ξεχείλισμα αγάπης και δοτικότητας, χωρίς προσμονή οποιουδήποτε είδους ανταλλαγμάτων. Το μυθιστόρημα του Γρηγοριάδη μάς υποδεικνύει, από τον δικό του δρόμο, κάτι που επιμένουν προς το παρόν ν' αγνοούν, όπως φαίνεται, οι περισσότεροι συγγραφείς μας: ότι για να μπορέσει η λογοτεχνία να μιλήσει με ουσιαστικό τρόπο για την κρίση που ζούμε, πρέπει να την εμπνέει κάτι περισσότερο από την ίδια την κρίση.